

АНОТАЦІЯ

Янчук К.В. *Архітектурно – театральна творчість Ф. Кізлера.* – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю *191 Архітектура та містобудування (19 Архітектура та будівництво)* – Національний університет «Львівська політехніка» Міністерства освіти і науки України. Львів, 2021 р.

Дисертацію присвячено вивченню архітектурно-театральної творчості Ф. Кізлера та її актуалізації в сучасному культурному просторі.

В роботі представлений детальний аналіз вітчизняних та закордонних праць на тему творчості Ф.Кізлера, визначений стан дослідженості архітектурно - театральної творчості Ф.Кізлера, розкрито методологію проведення дослідження, визначено напрямки архітектурно-театральної творчості Ф.Кізлера, проаналізовано його теоретичні і проектні роботи в контексті сучасних тенденцій в архітектурі і дизайні.

В першому розділі була сформована теоретична та методологічна база дослідження. Огляд робіт з обраної теми дозволив визначити напрямки досліджень творчої спадщини Ф. Кізлера, що зокрема стосуються вивчення історичних аспектів біографії майстра; розгляду та аналізу окремих архітектурно-сценографічних рішень, запропонованих Кізлером; узагальнення результатів досліджень архітектурно-сценографічної спадщини Кізлера в цілому; вивчення творчого методу та аналізу мистецьких концепцій; узагальнення результатів попередніх досліджень творчої спадщини Ф. Кізлера; визначення важливості творчого доробку Ф. Кізлера для розвитку вітчизняного та світового мистецтва та архітектури.

Визначені методичні підходи до опрацювання зібраних матеріалів, етапи та принципи проведення дослідження. Слід зазначити, що творчість Кізлера є значним унікальним явищем, тому потребує більш детального розгляду та аналізу. Різноманітність його інтересів обумовила формування нового світогляду, що яскраво відобразився в творчому доробку майстра.

В другому розділі розглянуто творчий доробок Фредеріка Кізлера в архітектурно-театральній діяльності. Нами був врахований загальний контекст розвитку архітектури початку – першої половини ХХ ст. Акцент зроблений на визначенні зовнішніх, культурно-історичних та особистих біографічних факторів впливу на формування творчих інтересів майстра.

В третьому розділі більш детально аналізуються результати творчої діяльності Ф. Кізлера в різних напрямках: функціонально-типологічному, формально-естетичному, технологічних рішеннях сценографічних ідей.

Особливістю творчості Ф. Кізлера є використання дослідження в якості проектного методу. Всі неймовірні фантазії та концепції майстра мали чітке і логічне підґрунтя, викладене ним в теоретичних працях, та перевірене під час наукових експериментів.

В основу всіх розробок ввійшла експериментальна складова. Новий підхід та спосіб творчого мислення Ф. Кізлера загалом відповідав духу часу, відображав прагнення до поєднання науки та мистецтва, природи та технічних винаходів, що стало ключовою ідеєю всіх його творів. Кізлер прагнув встановити правильні відношення між глядачем і оточуючим середовищем на основі певного порядку і контролю. Тому він екстраполював ідеї театрального простору на проекти виставкового дизайну та взагалі на всю свою архітектурну практику.

Для проведення систематичних досліджень Ф. Кізлер створив «Лабораторію кореляції дизайну». Дослідження стосувались вивчення чистої форми та можливостей її застосування в архітектурі та промисловості. Лабораторія була частиною масштабного програмного експерименту в Колумбійському університеті, який мав за мету дослідити науковий підхід до дизайну, архітектури та містобудування.

Кізлер запропонував органічну архітектуру живої машини (а не машини для життя), яка може моментувати своєчасний рух суспільних і тілесних звичок. Кізлера не цікавила функціональна статична архітектура, де тіла напружуються рухатися в нерухомому навколишньому середовищі, але натомість його зацікавила біотехнологічна архітектура, що перекладає напругу

від людини на інструменти. Кізлер прагнув використати технологію залучення органів до дії з метою створення збалансованої обстановки затишку та дискомфорту - розслаблення та напруження - скорочення та розширення у співвідносному часово-просторовому континуумі. Для Кізлера було надзвичайно важливим реінтегрувати суспільство в навколишній простір, тому він запропонував пов'язати мистецтво і науку в єдину будівельну практику.

В четвертому розділі було визначене місце теоретичної і практичної спадщини Ф. Кізлера в сучасній архітектурно-мистецькій діяльності. Використання сучасної загальнонаукової методології передбачало застосування системного підходу з використанням комплексного дослідження архітектурно-сценографічного мистецтва як системи.

В результаті проведеного дослідження було встановлено, що творчий доробок Ф. Кізлера дозволяє віднести його до низки провідних архітекторів кінця XIX – початку XX століття. Його погляди на процес архітектурно-дизайнерської творчості значно випередив свій час. Ідеї майстра можуть бути застосовані в сучасній архітектурній практиці, що продемонстровано на реальних прикладах робіт. Особливу цінність мають його архітектурно-театральні твори, що стали значним внеском в світову сценографію та розвиток сучасного театру.

Ключові слова: Ф. Кізлер, корреалізм, архітектура театального простору, сценографія, трансформація простору, біотехнології, гнучка архітектура.

SUMMARY

Yanchuk K. V. *Architectural and theatrical works of F. Kiesler.* – Qualification research paper on the rights of a manuscript. Thesis for the Candidate of Architecture (Doctor of Philosophy): Specialty 191 *Architecture and Urban Planning.* – Lviv Polytechnic National University of the Ministry of Education and Science of Ukraine. Lviv, 2021.

The thesis is devoted to the study of F. Kiesler's architectural and theatrical creative work and its embodiment in the current cultural space.

The paper presents a detailed analysis of domestic and foreign research into F. Kiesler's work, outlines the state of performed investigations of the research topic of F. Kiesler's architectural and theatrical work, elaborates the methodology of the study, identifies areas of F. Kiesler's architectural and theatrical work, examines his theoretical and design works in the framework of contemporary trends in design and architecture.

In the first chapter of the thesis, the theoretical and methodological basis of the research was developed. The literature review of the relevant works on the chosen topic made it possible to determine the lines of inquiry into F. Kiesler's creative heritage, in particular regarding the study of master's biography and its historical aspects; review and analysis of some architectural and scenographic solutions proposed by Kiesler; synthesis of findings related to F. Kiesler's overall architectural and scenographic heritage; study of the creative method, artistic concepts and their analysis; general conclusions concerning the results of previous studies of F. Kiesler's creative heritage; determining the importance of F. Kiesler's creative work for the development of national and world art and architecture.

The relevant methodological approaches to the consideration of the collected research materials, stages and principles of the study are determined. It should be noted that F. Kiesler's creative work is a versatile and absolutely unique phenomenon, so it should be addressed with an utmost consideration and insight. The diversity of F. Kiesler's interests led to the formation of a new worldview, which is clearly reflected in his creative endeavour.

The second chapter examines F. Kiesler's creative work in architectural and theatrical activities. Due regard was given to the general context of the architecture at the beginning – the first half of the XXth century. Special emphasis is laid on determining the external, cultural, historical and personal biography factors effecting the formation of the creative interests of the master.

The third chapter presents a detailed analysis of the results of F. Kiesler's creative activity from various perspectives: functional-typological, formal-aesthetic, as well as technological solutions of scenographic ideas.

It is shown that a specific feature of F. Kiesler's work is the application of research as a design method. All of the master's versatile fantasies and concepts apparently had clear and fairly logical grounds, set out by him in theoretical works and tested in the course of scientific experiments.

We hold that at the basis of all elaborations in F. Kiesler's work there was an experimental component. F. Kiesler's new approach and a way of creative thinking was intrinsically in vein with the spirit of the time, reflected the desire to combine science and art, nature and technical inventions, which became the key idea of all his works. F. Kiesler sought to establish the proper relationship between the viewer and the surrounding environment drawing on a certain order and control. Therefore, he extrapolated the ideas of theatrical space to exhibition design projects and in general to the entire architectural practice.

To conduct systematic research, F. Kiesler set up the Design Correlation Laboratory. His research was concerned with the study of the pure form and the possibilities of its application in architecture and industry. The laboratory was part of a large-scale program experiment at Columbia University aimed at exploring the scientific approach to pre-design, architecture and urban planning.

Further, F. Kiesler proposed an organic architecture of a living machine (rather than a machine for life) that can moment the timely movement of social and bodily habits. F. Kiesler was not engaged with the functional static architecture, where bodies tend to move in a stationary environment, but instead he was interested in biotechnological architecture, which translates stress from humans or tools. F. Kiesler sought to use bodily involvement technology to create a balanced atmosphere of coziness and discomfort – those of relaxation and tension – contraction and expansion in the relative temporal-spatial continuum. It was crucial for F. Kiesler to reintegrate the society into the surrounding space, so he came up with the idea of linking science into a single construction practice.

The fourth chapter identified the place of F. Kiesler's theoretical and practical heritage in modern architectural and artistic activities. The use of modern general scientific methodology involves the application of a systematic approach drawing on a comprehensive study of architectural and scenographic art as a unified system.

As a result of the conducted study, it was found that F. Kiesler's creative work gives every ground to refer him to the prominent architects of the late XIXth – early XXth century. His views on the process of architectural and design creativity were far ahead of their time. As demonstrated by real examples of master's work, his ideas can be applied in modern architectural practice. Of particular value are F. Kiesler's architectural and theatrical works, which truly are a significant contribution to world scenography and the development of modern theater.

Keywords: F. Kiesler, correalism, theatrical space architecture, scenography, space transformation, biotechnology, flexible architecture.

ПЕРЕЛІК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА, В ЯКИХ ВІДОБРАЖЕНІ ОСНОВНІ НАУКОВІ РЕЗУЛЬТАТИ ДИСЕРТАЦІЇ

Публікації у наукових фахових виданнях України

1. Проскураков, В.І. та Янчук, К.В., 2016. Місце діяльності і творчої спадщини архітектора сценографа Ф. Кізлера у світовому театральному просторі. *Архітектурний вісник КНУБА*, 8-9, с.687-694.
2. Yanchuk, K. and Gumennuk, I., 2017. Scenographic ideas of Frederick Kiesler in the projects of Lviv architecture school. *Architectural Studies*, 3(2), pp.93-100.
3. Проскураков, В. та Янчук, К., 2018. Розвиток архітектурно-театральних ідей Ф. Кізлера в театрах України. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*, 895 : Архітектура, с.116-119.
4. Янчук, К., 2019б. Архітектура театральних будівель Ф. Кізлера в контексті його творчих ідей. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*, 911 : Архітектура, с.47-51.
5. Янчук, К., 2019а. Аналіз жанрової палітри творчої діяльності Ф. Кізлера. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*, 1 (2: спецвипуск) : Архітектура, с.109-113.

Публікації у інших виданнях України:

6. Yanchuk, K. and Harashchak, T., 2020. Analysis of the genre palette F. Kiesler's creative activities. *Architectural Studies*, 6(1), pp.41-45.

Стаття у науковому періодичному виданні іншої держави, яке включено до міжнародних наукометричних баз

7. Ianchuk, K. and Klymko, Z., 2015. Conceptual educational projecting as a method of research and development of ideas of worldwide known architecture and art masters. *Politechnik krakowska Housing Enviroment*, 14, pp.136-147.

**Апробація основних результатів дослідження на конференціях,
симпозіумах, семінарах**

8. Міжнародному студентському проектному семінарі по реновації актового залу І-го навчального корпусу Національного університету «Львівська політехніка» з розширенням театральних функцій (НУ «Львівська політехніка», м. Львів, 2017 р.).

9. Пленарній сесії міжнародної наукової конференції присвяченої 15 річниці створення кафедри дизайну архітектурного середовища: «На шляху до архітектурної освіти і професії майбутнього» (НУ «Львівська Політехніка», м. Львів, 2018 р.).

10. Четвертому Трансатлантичному семінарі театального мистецтва, в рамках XIV Празьке Квадрієнале Театрального дизайну та Просторів (Чеська Республіка), (Чехія, м. Прага, 2019 р.).

11. Міжнародній науковій конференції присвяченої 15 річниці з дня захисту першої наукової кваліфікаційної роботи на кафедрі архітектурного середовища: «Генеza та напрямки розвитку архітектури майбутнього в Східній Європі» (НУ «Львівська Політехніка», м. Львів, 2019 р.).

12. Міжнародна онлайн конференція «Вплив футуристичних ідей Ф.Кіслера на розвиток архітектурної практики і теорії в Україні і світі» присвячено 130 річниці з дати народження Ф.Кіслера